

Received/ Makale Geliş 20.07.2023
Published / Yayınlanma 30.09.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (34)
ss / pp 1122-1134

10.5281/zenodo.8404856
Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
Mail: editor@pejoss.com

Mesut Edemen
<https://orcid.org/0000-0001-6559-3482>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Mehmet Alaca
<https://orcid.org/0009-0007-6013-2688>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Aziz Güner
<https://orcid.org/0009-0009-6384-8395>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Mehmet Karaduman
<https://orcid.org/0009-0008-6105-1174>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Fatih Kılıç
<https://orcid.org/0009-0005-4038-2087>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Vedat Çiçek
<https://orcid.org/0009-0000-4919-0878>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Serdar Kapıcı
<https://orcid.org/0009-0002-3579-486X>
MEB, İzmir / TÜRKİYE

Yasemin Ay
<https://orcid.org/0009-0002-4540-0289>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Çevrimiçi Canlı Derslere Karşı Öğretmen Tutumlarının İncelenmesi

Examining Teacher Attitudes Towards Online Live Lessons

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerinin çevrimiçi canlı ders sürecinde karşılaştıkları zorlukları tespit etmek, çevrimiçi canlı derslerin avantaj ve dezavantajlarını belirlemek, çevrimiçi canlı derslere hazırlık sürecini yönetirken yararılandıkları yöntemleri ortaya koymaktır. Literatür taraması yapıldığında çevrimiçi canlı ders veren Ortaokul düzeyinde görev alan öğretmenlerin tutumlarının incelendiği araştırmaların sayısı oldukça yetersiz ve sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırmanın çevrimiçi olarak eğitim veren öğretmenlerle ilgili yapılacak olan diğer araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sosyal bilimlerde son zamanlarda sık kullanılan nitel araştırma tekniklerinden olan yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yapılmıştır. Araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin kadın (%64,6), 17'sinin erkek (%35,4) olduğu saptanmıştır. Ayrıca, 48 öğretmenden 31'inin(%64,54) 23-29 yaş aralığında, 12'sinin (%25,1) 30-40 yaş aralığında, 5'inin (%10,36) ise 41 yaş ve üzeri yaşa sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre katılımcıların yaş oranlarının birbirine uzak olması da örneklem seçimindeki yaş aralığının geniş alındığını göstermektedir. Ayrıca araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin kadın (%64,6), 17'sinin erkek (%35,4) olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin eğitim durumları lisans, yüksek lisans, doktora olarak kategorilendirilmiş olup bu durumlar arasından seçim yapılması beklenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ankete katılım sağlayanların çoğunluğunu lisans mezunu bireylerin oluşturduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Eba, Canlı Ders, Çevrimiçi.

ABSTRACT

The aim of this research is to identify the difficulties faced by teachers working in schools affiliated with the Ministry of National Education in the online live lesson process, to determine the advantages and disadvantages of online live lessons, and to reveal the methods they use while managing the preparation process for online live lessons. When the literature was reviewed, it was observed that the number of studies examining the attitudes of secondary school teachers who gave online live lessons was quite insufficient and limited. It is thought that this research will contribute to other research on teachers teaching online. The research was conducted using the structured interview technique, which is one of the qualitative research techniques frequently used in social sciences recently. It was determined that 31 of the 48 teachers included in the research were female (64.6%) and 17 were male (35.4%). Additionally, out of 48 teachers, 31 (64.54%) are between the ages of 23-29, 12 (25.1%) are between the ages of 30-40, and 5 (10.36%) are aged 41 and over. It was found that. According to these findings, the fact that the age ratios of the participants are far from each other shows that the age range in the sample selection was taken wide. In addition, it was determined that 31 of the 48 teachers included in the study were female (64.6%) and 17 were male (35.4%). In this study, the educational status of the teachers who participated in the survey was categorized as undergraduate, master's degree and doctorate, and it was expected to choose among these statuses. According to the findings, it was determined that the majority of those who participated in the survey were undergraduate graduates.

Keywords: Distance Education, Eba, Live Lessons, Online.

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanların ihtiyaçları teknolojinin gelişimi ve değişimi ile sürekli farklılık göstererek artmaktadır. Teknolojinin en çok gelişen alanlarından birisi de iletişim teknolojisi alanıdır. Gelişen ve gelişmeye devam eden iletişim teknolojileri vasıtasıyla fiziksel mesafeler kısalmış, okul dışı mekânlarda da eğitim işlevsel bir hal almıştır. Bu durumla birlikte zaman ilerledikçe çevrimiçi uzaktan eğitimin gelişen teknolojilerle beraber yaygınlık kazandığı görülmektedir (Çok, 2021, s. 1).

Çevrimiçi uzaktan eğitim, günümüz eğitim sisteminin bir parçası olmaktan çıkıp bu eğitim sisteminin yerini alarak yöneticiler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından eğitim öğretiminde devamını sağlayacak bir zorunluluğa dönüşmüştür. Çevrimiçi uzaktan eğitim, gerek bireylerin eğitim ihtiyacını yerine getirme açısından gerekse de öğretmen ve yöneticilerin mesleki motivasyonunun artırılması açısından önem arz etmektedir (Çok, 2021, s. 1-2).

Türkiye Güvenli Okullaşma ve Uzaktan Eğitim Projesi, salgın döneminde uzaktan eğitim sisteminin ülkemizde güvenli ve etkili bir şekilde uygulanabilmesi için hazırlanan ve ekonomik alt yapısını Dünya Bankasının üstlendiği bir projedir. Bu proje acil durumlarda bağlantı problemlerini anında çözmeyi, eğitim kalitesini arttırmayı ve sunulan dijital içeriklerin geliştirilmesini, güçlü bir teknolojik alt yapı kurmayı amaçlamaktadır. Projenin üç temel bileşeni vardır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2021)

Uzaktan eğitim, fiziksel olarak öğrencilerin buldukları yerlerde olmasını gerektirmeksizin, teknolojinin imkânlarından yararlanılarak, öğrenci ve öğretmenlerin bir internet ortamında eşzamanlı ya da eşzamanlı olmadan değişik şekillerde ders işledikleri, planlı bir öğretim şeklidir. Uzaktan eğitim yeni bir öğretim anlayış ve uygulaması değildir.

Uzaktan eğitim kavramı, yaklaşık olarak üç yüzyıl öncesine uzanan disiplinler arası bir alanı ifade eder. Dünya üzerinde ilk olarak çevrimiçi canlı ders etkinliğinden iki yüzyıl sonra ülkemizde oluşturulmuş ve uzaktan eğitim fikri yaşanan Covid-19 pandemisi salgını nedeniyle zaman içerisinde ülkemizde tartışılmaya başlanmıştır. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, eğittiği nüfusunun çoğunluğu başta erkek olmak üzere çok zaman alan harp zamanlarında kaybettiği için yurdun hızlı bir şekilde toparlanıp gelişebilmesi adına eğitilmiş insanlara duyulan gereksinim nedeniyle eğitim-öğretime gündemin başında yer vermektedir. Türkiye’de 1923 senesinden 1960’lı dönemlere uzanan uzaktan eğitim önce bir kavram olarak tartışılmış olup 1970’ten senesinden sonra yeni arayışlarla ortaöğretim seviyesinde uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalar yapılmış, bazı deneyimler kazanılmış ve az da olsa belli bir oranda gelişme sağlanmıştır. 1980 ile 1990 yılları arasında uzaktan eğitim ilköğretim, ortaokul ve yükseköğretim seviyelerinde büyük bir gelişme göstermiş ve yüksek sayıda eğitim gören öğrenciyi kapsayan sisteme dönüşmüştür. Bu dönemlerde eğitim alanında gösterilen ilerleme ile uzaktan eğitim sistemi oldukça dikkat geçmiştir. 1990 yılı ile 2000 yıllarından sonra bilgi ve iletişim sistemleri üzerinde gösterilen gelişme ve değişimler uzaktan eğitim imkânlarıyla eğitim olanaklarını artırmış ve uzaktan eğitim çok yüksek rakamlara ulaşan öğrenci oranlarıyla Türkiye’de eğitimde etkin rol üstlenmiştir (Bozkurt, 2017, s. 86).

Kısacası, çevrimiçi uzaktan eğitim konusunda yapılan tanımlamalar bütünüyle incelendiğinde çevrimiçi uzaktan eğitimin geçmişte uygulanan eğitim sistemlerinden ayrı olarak okullarda verilen yüz yüze eğitimden farklı, teknolojiyle bütünleşmiş öğrencinin yer ve vakit sınırlaması olmaksızın eğitim alan ve eğitim verenin birbirinden farklı mekânlar da olduğu düzenli ve sistemli bir eğitim-öğretim uygulaması olduğu, bu eğitim-öğretim uygulamasıyla öğrencinin gerek yaşı gerekse öğrenim seviyesi önemli olmaksızın tüm yaş gruplarında kişilerin her yerde eğitim alma hürriyetinin sağlandığını belirtmek mümkün olmaktadır (Ülkü, 2018, s. 12).

Günümüzde bilgi çağı olarak adlandırılan yaşadığımız bu dönemde eğitim-öğretimi aktarmaya yönelik iletişim araçları hızla gelişmekte ve değişmektedir. Eğitim-öğretimi aktarmaya yönelik araçlardaki bu gelişim ve değişimler, çevrimiçi canlı ders faaliyetleriyle dünyadaki teknolojik ağ alt yapısının gelişimine yüksek düzeyde faydası olmuştur. Yaşadığımız çağda iletişim, sosyal yaşamın her alanındaki insanlar için mecburi bir gereksinim olmuştur. Önceki dönemlerde yaşayan halklar için belki de hayal olan çevrimiçi canlı ders etkinlikleri eğitim-öğretimi aktarmaya yönelik araçlardaki ilerlemeler sayesinde yaşadığımız dönemde küresel iletişim ağları vasıtasıyla rahatlıkla iletişim sağlanabilir olmuştur (İşman, 2011).

Küresel eğitim kavramı, eğitim gören insanlara çevrimiçi canlı dersler yoluyla farklı ülkelerdeki üniversitelerin eğitim olanaklarından faydalanma olanağı tanımakta ve ayrıca da çeşitli

üniversitelerden yüksek lisans veya doktora derecesinde mezuniyet imkânı sunmaktadır. Örnek olarak ülkemizde eğitim gören bir kişi Almanya'daki bir yükseköğrenim kuruluşundan lisans, yüksek lisans ya da doktora derecesi alma imkânına sahip olabilmektedir. Küresel iletişim de, farklı ülkelerde eğitim gören öğrenci ve öğretmenlere birbirleriyle etkili bir şekilde iletişim kurmalarına olanak sağlamaktadır. Yukarıdaki önemli avantajlar, uzaktan eğitimin daha da önemli hale gelmesine fayda sağlamakla birlikte uzaktan eğitim uygulamaları eğitim paydaşlarının bağımsız, bireysel, grup olarak iş yerlerinde çalışma ortamlarına girmelerine imkân sağlamaktadır (İşman, 2011).

Uzaktan eğitim uygulamalarının özellikle bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden sonra hızlıca yaygınlaştığı ve değiştiği görülmektedir. Uzaktan eğitimin bu kadar hızlı yaygınlaşmasının nedenleri ise sahip olduğu avantajlardır. Uzaktan eğitim ile ilgili yapılan çalışmalarda uzaktan eğitimin;

- Sistemli ve planlı olması,
- Öğrenci merkezli olması,
- Dezavantajlı gruplara fırsat eşitliği sunması,
- Zaman ve mekân esnekliği sunması,
- Maliyet ve verimlilik esaslı olması,
- Bireysel öğrenmeye fırsat tanınması,
- Ölçme ve değerlendirmeyi zenginleştirilmesi,
- Alternatif bir öğrenme ortamı sunması,
- Teknolojik araçları verimli kullanma becerisi geliştirilmesi

Gibi özellikleri ön plana çıkmaktadır (Altun, 2020, s. 11).

1.1. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Teknolojideki hızlı gelişim ve değişimler, bütün toplumları bilgisel ağırlıklı bir hayata ilerletmektedir. Eğitim-öğretim planları, eğitime yönelik yapılan çalışmalar ve eğitim politikaları yoluyla bilginin içeriği daha kapsamlı bir şekilde dönüştürülmektedir. Bilimle uğraşan insanlar da toplumun tüm kesimlerindeki bireyler de yaşadığımız çağın bir bilgi çağı olduğu konusunda ortak bir fikir birliğine varmaktadır (İşman, 2011).

Uzaktan eğitim çok avantajlı bir eğitim sistemi olarak görülse de elbette sahip olduğu bazı dezavantajlar bulunmaktadır. Her eğitim sisteminde olduğu gibi uzaktan eğitimde sistemi oluşturan bileşenler (öğrenci, öğretmen ve içerik) arasındaki uyum ve bu bileşenlerin tek başına uzaktan eğitimin ihtiyaç duyduğu temel gereksinimleri karşılaması gerekmektedir. Bir diğer ifadeyle uzaktan eğitim uygulaması sistemi içerisinde olan bu bileşenlerin sahip olması gereken bazı temel yeterlilikler vardır. Bu yeterlilikler karşılanmadığında beklenen eğitim çıktılarına ulaşamayabilir ve uzaktan eğitimin avantajları dezavantaja dönebilir. Literatürde uzaktan eğitim ile yapılan çalışmalar incelendiğinde uzaktan eğitim sisteminin dezavantajı olarak üzerinde oldukça durulan hususlar şu şekildedir;

- Öz düzenleme eksikliği olan kişiler için uygun değildir,
- Yüksek teknoloji okuryazarlığı gerektirir ve kişilerin kendilerinin geliştirme istekleriyle doğru orantılıdır,
- Yüksek maliyetlidir, herkesin eşit bir şekilde yararlanması güçtür ve bu nedenle katılım yüz yüze eğitime kıyasla daha düşüktür,
- Öğrenmeyi kolaylaştırıcı materyal ve öğretim tasarımı eksiklikleri vardır,
- Geribildirim eksikliği vardır,
- Öğretmen ve öğrenci etkileşimi sınırlıdır,
- Yerinde uygulama gerektiren derslerin ve konuların aktarılmasında yetersizdir,

Gibi dezavantajları mevcuttur (Altun, 2020, s. 13).

Uzaktan eğitimdeki dezavantajlardan biri de eğitim-öğretimde yararlanılan içerik sorunudur. Bu nedenle eğitim içeriklerinin çeşitliğini arttırmak amacıyla çevrimiçi canlı ders yapan kurumlar yalnızca metin tabanlı uygulamaları değil, görsel ve işitsel tabanlı eğitim görenlerin ilgi duyacağı uygulamalar da hazırlanmalıdır. Bu bağlamda çevrimiçi uygulama hazırlamak amacıyla öğretmenlere çevrimiçi uygulama hazırlama eğitimleri planlanmalıdır. Ek olarak internete erişimin kolaylaşması ve dijital araç-gereçlerin yaygınlaşmasına dikkat edildiğinde, çevrimiçi canlı ders etkinlikleri kapsamında hazırlanacak e-içeriklerin dijital ortamlara uygun bir şekilde hazırlanmasının ilerleyen yıllarda çok önemli bir noktaya gelmesi tahmin edilen e-öğrenme için fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Özbay, 2015, s. 392).

Çevrimiçi canlı ders sürecinin en büyük dezavantajlarının başında ise okulda eğitim vermenin sağladığı eğitim-öğretim duygusal havasını veremiyor olması gelmektedir. Bu ihtiyacın tabii ki çevrimiçi canlı derslerde verilmesi zordur. Çevrimiçi canlı ders, kavramsal olarak düşünüldüğünde eğitim alan ve eğitim verenin birbirlerinden mekânsal, zamansal açıdan farklı yerlerde oldukları sistemi anlatmaktadır. Okul hayatında eğitim gören kişilerin birbirleriyle iletişim kurmaları ve sürekli etkileşim içerisinde olmaları, eğitim verenlerin de duyguları ile ders kazanımlarını aktarabilmesi, öğrencilerin derse etkin katılımının olması, yüz yüze eğitim sayesinde oluşan sağlam bir öğrenim oluşturması gibi konularda çevrimiçi canlı ders uygulamaları, okulda yapılan eğitimlerin yararlarını vermede etkisiz kalmaktadır. Eğitim verenler, örgün eğitimde dersle ilgili eğitim alan kişilerden hızlıca geribildirim alabilmekte ve etkili bir eğitim-öğretim süreci gerçekleştirilmektedir. Çevrimiçi canlı süreçinde karşılaşılan problemlere acil olarak çözüm bulma fırsatının sınırlı olmasından ve bazı problemlerin çözülememesi nedeniyle etkili bir öğrenme ve davranış kazanımında yetersizlik olmaktadır. Bireysel olarak ders çalışmaya daha önce alışkın olmayan ve bu becerisini geliştiremeyen öğrencilerin derslerini çalışırken ve planlarken karşılaştıkları problemlerin yüz yüze eğitim uygulamasına oranla çevrimiçi canlı ders sürecinde daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenler okulda yüz yüze, eğitim verirken öğrencisiyle gözle iletişim kurabilmektedir. Özellikle ilköğretim ile ortaokul seviyesindeki öğrenciler için etkileşim çok önemlidir. Araştırma kapsamındaki öğrenciler Covid-19 pandemisi salgını sürecinde uzaktan eğitimde canlı bir ders ortamı olmadığı için okuldaki yüz yüze eğitimin kıymetini ve önemini çok daha fazla bildiklerini söylemişlerdir. Okul ortamında yüz yüze eğitim uygulamasında öğretmenin göz teması, beden dili, ses tonu, sözcükleri kullanma şekli gibi unsurlar öğrenciye aynı zamanda bir geri dönüt olarak da algılanırken bu süreçlerin çevrimiçi canlı dersler yoluyla gerçekleştirilmesi pek mümkün değildir. Çevrimiçi canlı ders uygulaması bu duyguları yaşatmak amacıyla kamera ve mikrofon ile desteklense de benzer sonuçların elde edilmesi çok zordur. Eğitim-öğretimin okul ortamında yüz yüze olmasının değeri bu nedenle çok daha fazla anlaşılmalıdır (Başaran vd, 2020, s. 394).

1.2. Uzaktan Eğitim Süreci ve Türkiye

Eğitim dünyada gelişmişlik seviyesi hangi düzeyde olursa olsun tüm toplumlarda her dönemde büyük bir değere sahip olmuştur. Böyle olmasının nedeni ise eğitimin, bireysel gelişimin ve zihinsel gelişimin temeli olmasıdır. Eğitim kavramsal olarak dijital dünyadaki gelişmelere ve farklılaşan insan gereksinimleriyle birlikte yeni bir alana kaymış ve bu değişiklikler nedeniyle dijital dünya eğitimin vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. İnternetin yaygınlaşarak eğitim-öğretim alanında da varlığını sürdürmeye başlamasıyla da “Uzaktan Eğitim” sözcüğü ve fikri oluşmuştur. Kavram olarak dünyada 18.Yüzyıllara uzanan ve mektup vasıtasıyla eğitim verilmesiyle başlayan uzaktan eğitim kavramı, bilgi teknolojilerindeki değişim ve ilerlemelerle birlikte şu anki anlamını ve değerini almıştır. Günümüzde ise uzaktan eğitim uygulamaları birçok devlet üniversitesinde ve özel üniversitede, çeşitli kamu kurumunda ve özel sektör tarafından eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Eğitim almak isteyen kişiler dijital olarak seviyelerine uygun hazırlanan sınavlara, kaydedilmiş ders konu anlatımlarına ve elektronik ders materyallerine erişebilmektedir. Covid-19 salgını döneminde MEB’in hazırladığı “Eğitsel E-içeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi Bileşeni” kapsamı ile Eğitim Bilişim Ağı (EBA) altyapısı ortaya çıkarılmış ve aynı alt yapıyı kullanan bir uzaktan eğitim merkezi (UZEM) kurulmuştur. Böylece eğitimcilerin yaşamları süresince istedikleri zaman faydalanabilecekleri bir sistem düzenlenmiş oldu (Özbay, 2015, s. 387).

Covid-19 pandemisi döneminde ülkemizdeki uzaktan eğitim ile ilgili yapılan uygulamalar aşama aşama aşağıda verilmiştir:

- Salgın döneminin en başında MEB bünyesindeki örgün ve yaygın okulların tamamı 16 Mart 2020'den 30 Nisan 2020'ye kadar eğitim-öğretime ara verilmiştir.
- 23 Mart 2020 tarihinde İlköğretim seviyesinde on ders, ortaöğretim seviyesinde yirmi iki ayrı ders Türkiye Radyo Televizyon kurumuna bağlı üç televizyon kanalı aracılığıyla uzaktan eğitim olarak verilemeye başlanmıştır.
- 31 Mart 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Sınavla Öğrenci Alan Ortaöğretim Kurumlarına Giriş Sınavı ile üniversite mezunlarının gireceği Yükseköğretim Kurumlarına Giriş Sınavının tarihlerini ertelendi ve sınav müfredatında değişiklik yaptı.
- 03 Nisan 2020 tarihinde 8. ve 12 sınıflarda okuyan öğrencilere çevrimiçi canlı dersler verilmeye başlandı.
- 29 Nisan 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı aldığı kararla yüz yüze yapılan eğitime verilen arayı 31 Mayıs 2020' ye kadar uzattı.
- 10 Haziran 2020 tarihinde okullardaki eğitim-öğretim döneminin 19 Haziran'da kapanacağını ve öğrenci karnelerinin çevrimiçi olarak verileceğini duyurdu.
- 19 Haziran 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı eğitim-öğretim dönemini bitirmiş ve öğrenci karnelerini dijital ortamda vermiştir.
- 31 Ağustos 2020 tarihinde 2020-2021 Eğitim-Öğretim dönemi televizyon, Eğitim Bilişim Ağı ve çevrimiçi canlı dersler yoluyla uzaktan olarak başlamasına karar verildi
- 21 Eylül 2020 tarihinde Okul öncesi kademesinde 1. Sınıf seviyesinde yüz yüze olarak bir gün okullarda dersler verilmeye başlandı.
- 09 Ekim 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tüm İlkokul seviyeleri ile 8. Sınıflarda iki gün okullarda yüz yüze olarak eğitim verilmesine karar verdi.
- 02 Kasım 2020 tarihinde 5. Ve 9. Sınıf seviyelerinde okullarda yüz yüze eğitim verilmeye başlandı.
- 19 Kasım 2020 tarihinde tekrardan 25 Ocak 2021'e kadar uzaktan eğitime geçildi ve sonrasında 15 Şubat'a kadar uzatıldı.
- 15 Şubat 2021 tarihinde köy okullarında haftada beş gün tüm kademelerde, diğer yerlerde 8 ve 12 sınıflarda okullarda yüz yüze eğitim verilemeye başlandı. Kalan sınıflar uzaktan eğitime devam etti.
- 3 Mart 2021 tarihinde risk haritaları illere göre oluşturulup dört gruplu bir eğitim uygulamasına geçildi.
- 30 Mart 2021 tarihinde vaka sayılarındaki artışla planlamada güncelleme yapılarak yeniden riskli yerlerde uzaktan eğitime düzenlenmiştir. Bu şekilde de dönem sonlandırılmıştır.
- 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı 6 Eylül 2021'de tüm kademelerde yüz yüze olacak şekilde başlamıştır (Deniz, 2021).

1.3. Uzaktan Eğitimin Gelecekteki Yeri

İlk uzaktan eğitimle ilgili denemelerin yapıldığı günden bu zamana kadar uzaktan eğitim, teknoloji ve bilgi çağının bizlere sunduğu yenilikler nedeniyle devamlı değişikliklere uğramıştır. Başlangıç zamanlarında mektup aracılığıyla yazışarak yapılan uzaktan eğitim denemeleri, zaman geçtikçe dijital dünyadaki ilerlemelerle çeşitli iletişim araç-gereçlerinden (televizyon, radyo, internet...) yararlanarak farklı uygulamalar ortaya çıkarmıştır. Bu açıklamaya göre diyebiliriz ki hayatımızda çok önemli bir değere sahip olan iletişim araçlarının, ilerleyen dönemlerde uzaktan eğitim sisteminde daha aktif bir rol alacağı ve sürekli gelişim göstereceğini söylemek zor olmayacaktır. Teknoloji ne kadar ilerlerse uzaktan eğitim süreci de bundan aynı oranda etkilenecektir. Bireylerin bilgiye ulaşma arzuları ve klasik eğitim uygulamalarının artık eğitime yönelik ihtiyaçları tam olarak karşılayamamaları, ilerleyen dönemlerde uzaktan eğitimin daha çok talep edilen bir sistem olacağını bizlere göstermektedir. Yaşanan Covid-19 salgınının da ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde yüz yüze eğitim-öğretim yapmayı olanaksız hale getirmesi, uzaktan eğitim sistemine doğru bir yönelmeye devletleri mecbur bırakmıştır.

Yaşanan bu kötü koşullar sonucunda uzaktan eğitimin ne olduğunu bilmeyen kişilerin bile artık uzaktan eğitimle alakalı bir fikirleri olmuş oldu. Yaşanan salgınla beraber daha da yaygınlaşan ve gelişen uzaktan eğitim sisteminin ilerleyen dönemlerde yaşamımızda çok önemli bir role sahip olacağını kanıtlamış oldu (Yürek, 2021, s. 32)

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2019 yılının sonuna doğru tüm dünyada görülmeye başlanan Coronavirüs (Covid-19) salgını, bütün ülkelerde ekonomik, sosyal ve eğitim ve en önemlisi sağlık bakımından birçok değişikliğe sebep oldu. Bu salgından zarar gören alanların başında eğitim sistemi gelmektedir. Bu dönemde salgın sebebiyle, birçok ülkedeki okullarda yüz yüze eğitim faaliyetleri sürdürülemedi. Bu sebeple, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de çok sayıda öğrenci açık ve uzaktan eğitim uygulamalarıyla eğitim almaya devam etmişlerdir. Dünyada yaşanan bu salgın sebebiyle, ülkemizde ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde okullarda yapılan yüz yüze eğitim uygulamalarına ara verilmiş, bu kademelerde öğrenim görenler için açık ve uzaktan eğitim seçeneği tercih edilmiştir. Tüm bu bilgilere göre Coronavirüs (Covid-19) salgınının eğitim-öğretime çok önemli etkileri olmaktadır. Yaşanan bu zorlu süreçte, açık ve uzaktan eğitim sistemlerine dönük talepte artışlar mevcuttur. Ayrıca bu tür uygulamaların kıymeti daha çok bilinir oldu. Bu salgın, uzaktan eğitim sürecinde yalnızca eğitimin niceliğinin değil, bununla beraber niteliğinin de en az nicelik kadar etkili olduğunu göstermiştir. Bu bilgiler göz önüne alındığında, Covid-19 salgını, ülkemizde çevrimiçi canlı dersler yoluyla eğitimin birçok açıdan geliştirilmesinin doğru olacağını göstermiştir (Can, 2020).

Çevrimiçi canlı ders sürecinin zorlukları göz önüne alındığında öğretmenlerin ve öğrencilerin bu derslere yönelik algı ve tutumları da önem arz etmektedir. Öğretmenlerin karşılaştıkları bu yeni düzene hızlı bir şekilde adapte olma zorunluluklarının canlı derslere yönelik tutumlarını da etkilemektedir. Her öğretmenin ve öğrencinin aynı şekilde uyum sağlamaları mümkün olmamaktadır. Öğretmenlerin eğitim verdikleri derslerin dijital öğrenme ortamlarına ders içeriklerini aktarmaya uygun olup olmadığı da bu uyum sürecinin ne kadar süreceğini belirlemektedir. Bazı okulda uygulama yapılarak öğretilmesi gereken becerilerin kazandırılmasında uzaktan eğitim yetersiz kalmaktadır. Ayrıca kişilerin mesleki yeterliliklerinin yanına bilişim araç-gereçlerinin kullanmaya yatkınlıkları ve kendilerini geliştirmeye yönelik tutumları da bu süreçte çok büyük önem arz etmektedir. Kısacası öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslere yönelik tutumları birçok etkene bağlı olarak farklılık göstermekte ve canlı dersler konusunda olumlu-olumsuz görüşlerin de fazla olmasına neden olmaktadır.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak eğitim veren kişilerin teknolojinin en yeni ve yararlı bir çıktısı olan çevrimiçi canlı derslerle ilgili neler düşündükleri, neler hissettikleri, bu uygulamanın eğitim-öğretime kattıkları, eğitim alan kişilere verdiği olanaklar, çevrimiçi canlı derslerle eğitim veren öğretmenin öğrenci başarısına etkisi ve bilgiyi iletirken aldığı sorumluluk ve yaşadıkları zorluklar büyük önem arz etmektedir. Bununla beraber eğitimde birçok konuyla ilgili değerlendirilen tutumun, eğitimcilerin çevrimiçi canlı ders konusunda da dikkatle düşünülmesi gerektiği çok açıktır (Ülkü, 2018, s. 42).

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, örneklem, evren, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma kapsamında yürütülmüştür. Sosyal Bilimlerde son zamanlarda sık kullanılan bir yöntem haline gelen nitel araştırma, teori hazırlamayı kaynak olarak almış, toplumsal kavramları içerisinde yaşadığı çevreyle birlikte incelemeyi, anlamayı, yorumlamayı önemseyen bir anlayıştır (Yıldırım, 1999). Araştırma nitel araştırma tekniklerinden olan yapılandırılmış görüşmeyle yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Türkiye’nin çeşitli illerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda eğitim veren branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise araştırmaya katılmaya gönüllü 48 öğretmen oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci

Bu çalışma, nitel bir araştırma olup toplanılan veriler için Eylül 2022 ile Nisan 2023 tarihleri arasında 4 aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır.

3.4. Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, toplanan bulgu ve bilgiler ulaşılan istatistiksel değerler bilgisayar ortamına aktarılarak belirli başlıklar altında incelenmiştir.

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan eğitmen ve öğretmenlerden ulaşılan verilerin istatistiksel analizlerine ilişkin bulgular ve bulguların neticelendirilmiş yorumlarına yer verilmektedir.

4.1. Demografik Bulgular

Demografi (Antik Yunanca δῆμος démos, halk + γραφή graphé, yazı), diğer adıyla nüfus bilimidir. Dünya'da veya bir ülkede bulunan nüfusun yapısını, durumunu, dinamik özelliklerini inceleyen bilim dalıdır. Yunanca demos (halk) ve graphein (yazmak) kelimelerinden meydana gelmiştir (Wikipedia (t.y.).

Çalışmanın bu bölümünde araştırmamız için gerekli demokrafinin: yaş, cinsiyet, eğitim durumu unsurlarını kullanacağız.

Tablo 1. Yaş Durumuna İlişkin Bulgular

YAŞ	N	YÜZDE
23-29	31	64,54
30-40	12	25,1
41 ve üzeri	5	10,36
Toplam	48	100,0

Araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin(%64,54) 23-29 yaş Aralığında, 12'sinin (%25,1) 30-40 yaş Aralığında, 5'inin (%10,36) ise 41 yaş ve üzeri yaşa sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre uzaktan eğitimde çevrimiçi canlı ders sürecine katılan öğretmenlerinin tutumlarının araştırıldığı çalışmada katılımcıların yaşlarının sayısı ve oranlarının arasında fark görülmektedir. Katılımcıların yaş oranlarının birbirine uzak olması da örneklem seçimindeki yaş aralığının geniş alındığını göstermektedir.

Tablo 2. Cinsiyete İlişkin Bulgular

CİNSİYET	N	YÜZDE
Kadın	31	64,6
Erkek	17	35,4
Toplam	48	100,0

Araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin kadın (%64,6), 17'sinin erkek (%35,4) olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre uzaktan eğitimde çevrimiçi canlı ders sürecine katılan öğretmenlerinin tutumlarının araştırıldığı çalışmada katılımcıların cinsiyetlerinin sayısı ve oranlarının arasında fark görülmektedir. Bu bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğunu cinsiyeti kadın olan bireylerin oluşturduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

EĞİTİM DURUMU	N	YÜZDE
Lisans	43	89,6
Yüksek lisans	4	8,3
Doktora	1	2,1
Toplam	48	100,0

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin eğitim durumları lisans, yüksek lisans, doktora olarak kategorilendirilmiş olup bu durumlar arasından seçim yapılması beklenmiştir. Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında, ankete katılım sağlayanların %89,6'sı lisans mezunu olduğunu belirtmiş; ankete katılım sağlayanların %8,3'ü yüksek lisans mezunu olduğunu belirtmiş ve ankete katılım sağlayanların %2,1'i doktora mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre, ankete katılım sağlayanların çoğunluğunu lisans mezunu bireylerin oluşturduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Branşa İlişkin Bulgular

Branş	N	YÜZDE
Din Kültürü ve Ahl. Bil.	1	2,1
Fen bilimleri	6	12,6
İngilizce	1	2,1
Sosyal Bilgiler	5	10,5
Matematik	8	16,8
Türkçe	4	8,4
Diğer Branşlar (Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Bilişim Teknolojileri)	23	48,3
Toplam	48	100,0

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin branşlarına bakıldığında, katılımcıların %2,1'i Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine; %6'sı Fen Bilimleri dersine; %10,5'i Sosyal Bilgiler dersine; %16,8'i Matematik dersine; %8,4'ü Türkçe dersine ve %48,3'ü diğer branşlarda (Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Bilişim Teknolojileri) derse girdiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğu ortaokullarda temel branşlar da eğitim vermektedir.

Tablo 5. Mesleki Deneyim Süresi İle İlgili Bulgular

Süre	N	YÜZDE
1-5 yıl	29	60,9
6-15 yıl	16	32,8
16 yıl ve üzeri	3	6,3
Toplam	48	100,0

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin mesleki deneyim sürelerine bakıldığında, katılımcıların %60,9'u 1-5 yıl arasında; %32,8'i 6-15 yıl aralığında ve %6,3'ü 16 yıl ve üzeri sürede eğitim verdikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğu 1-5 yıl arasında eğitim veren öğretmenlerden oluşmaktadır. 16 yıl ve üzeri sürede eğitim veren öğretmen sayısı ankette en az yüzdeliğe sahiptir.

Tablo 6. Görev Yapılan İl Durumunu Gösterir Tablo

Branş	N	YÜZDE
Afyonkarahisar	6	12,6
Diyarbakır	6	12,6
Konya	1	2,1
Manisa	2	4,2
İstanbul	30	63
Iğdır	1	2,1
Şanlıurfa	2	4,2
Toplam	48	100,0

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin görev yaptıkları illere bakıldığında, katılımcıların %12,6'sı Afyonkarahisar'da; %12,6'sı Diyarbakır'da; %2,1'i Konya'da; %4,2'si Manisa'da; %63'ü İstanbul'da; %2,1'i Iğdır'da ve %4,2'si Şanlıurfa'da görev yapmaktadır.

Bu bulgulara göre, katılımcıların yarısından fazlası İstanbul ilinde görev yapan öğretmenlerden oluştuğu, sonrasında sırasıyla: Diyarbakır, Afyonkarahisar, Şanlıurfa, Manisa, Konya ve Iğdır illerinden anket çalışmasına katılım sağlandığı anlaşılmaktadır.

4.2. Öğretmenlerin Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslere yönelik tutumlarını ölçerken kullanılan tutum ölçeğine verdikleri cevaplar neticesinde elde edilen verilere yer verilmiştir.

51. Çevrimiçi Canlı Ders Sürecinde Hangi Dijital Öğrenme Aracından Yararlandınız?

Öğretmenlerin uzaktan eğitim tutumlarının incelendiği bu çalışmada, çevrimiçi canlı ders sürecinde kullanılan araçlar incelendiğinde 30 öğretmenin (%62,5) EBA'yı; 46 öğretmenin (%95,8) Zoom'u; 3 öğretmenin (6,3) Whatsapp'ı kullandıkları ve çalışmaya katılan öğretmenlerin Google Meeting'i kullanmadığı saptanmıştır. Bu bulgulara göre bazı öğretmenlerin iki farklı aracı kullandığı ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ise Zoom'u tercih ettiği görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında uzaktan eğitim sürecinin başından itibaren EBA uygulamasının Zoom alt yapısını kullanmasının etkili olduğu da düşünülmektedir. Ayrıca EBA'nın içerisindeki "Harici Canlı Ders" bölümüyle de öğretmenlerin çoğu tamamen ZOOM alt yapısını kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu alanda tamamen yerli bir alt yapının olmadığı sonucu da karşımıza çıkmaktadır.

S2. Çevrimiçi Canlı Derslerin Size Göre Avantajları Nelerdir?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslerin avantajlarına yönelik sorulara verilen cevapları incelendiğinde zaman ve mekân tasarrufu, çok sayıda öğrenciye aynı anda erişim kolaylığı, teknolojiye ulaşımın kolay ve hızlı olması, ders yönetiminin daha etkin sağlandığını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca okulda sınıf ortamında yaşanan bazı davranış problemlerinin uzaktan eğitim sürecinde kontrolünün daha kolay olduğu ve istenildiği anda teknolojinin verdiği imkânlar sayesinde müdahale edilebildiği öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bazı öğretmenlerin ise çevrimiçi canlı derslerin hiçbir avantajının olmadığını ifade etmesi tüm öğretmenlerin aynı fikirde olmadığını göstermektedir. Bu bağlamda çevrimiçi canlı derslerin avantajı dersin branşına göre de değişmektedir. Diğer bir sonuçta salgın gibi sağlıklı olumsuz etkileyen aşırı olaylarda öğretmenlerin, ev gibi kendilerini salgından koruyabilecekleri ortamlarda bulunarak hastalık riskini en aza indirmelerinin mümkün olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

S3. Çevrimiçi Canlı Derslerin Size Göre Dezavantajları Nelerdir?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslerin dezavantajlarına yönelik sorulara verilen cevapları incelendiğinde altyapı ve cihaz eksikliğinin yaşanması, eğitime her öğrencinin eşit katılamaması, öğrenci takibinin zorlaşması, fırsat ve imkân eşitliğine aykırı olması ve öğrencilerin bulunduğu ortamların derse uygun olmamasını ifade ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda teknolojinin alt yapısının, internetten kaynaklı sorunların ve öğrencilerin maddi imkânsızlıkları nedeniyle teknolojiye ulaşımında yaşadıkları zorluklar çevrimiçi canlı derslerin dezavantajları arasında bulunmaktadır. Böylece öğrenciler arasında öğrenme farklılıkları oluşmaktadır. Çevrimiçi canlı derslerin diğer bir dezavantajı da öğrencilerin sosyal becerilerini kısıtlıyor olması ve özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin canlı derslere katılımda ve dersin kazanımlarını sağlamada yetersiz kalmasıdır. Çevrimiçi canlı ders süreci aynı zamanda okulun öğrencilere kattığı örtük öğrenme olanağını kısıtlamaktadır. Öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimin sınırlı olması duygusal ve sosyal açıdan öğrencilerin gelişimini sınırlamakta olduğu da öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin neyi ne kadar öğrendikleri ile ilgili ölçme ve değerlendirme imkânının daha sınırlı ve öğrencilerden geri bildirim almanın uzaktan eğitimde daha zor olduğu söylenmiştir.

S4. Çevrimiçi Canlı Ders Öncesi Yüz Yüze Eğitimden Farklı Olarak Hangi Hazırlıkları Yapıyorsunuz?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı ders öncesi yüz yüze eğitimden farklı olarak yaptıkları hazırlıklar sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde: öğretmenlerin, teknolojiden yararlanarak çevrimiçi derse uygun görsel ve işitsel materyaller hazırladığı, ders planlamalarını sisteme tanımladığı, teknik hazırlıklar yaptıkları, çevre düzenlemesi gibi dış faktörleri derse uygun hale getirdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca velilere ve öğrencilere kurulan sınıf grupları üzerinden dersin başladığına dair bilgilendirme yaptıkları gibi ön hazırlıklar yaptıkları görülmektedir. Öğretmenler aynı zamanda canlı ders verdikleri eğitim aracını daha verimli kullanmak için ders öncelerinde eğitici videolar izledikleri ya da okullarında görev alan Bilişim Teknolojileri öğretmenlerinden teknik yardım aldıkları verilen yanıtlardan görülmüştür.

S5. Çevrimiçi Canlı Ders Sürecinde Karşılaştığınız Zorluklar Nelerdir?(Öğrenci, Veli, Teknik Vb.)

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı ders sürecinde karşılaştığı zorluklar sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin, teknik sıkıntılar adı altında internet bağlantısının kesilmesi, internet alt yapısının olmaması, öğrencinin derse katılacak araca sahip olmaması, öğrencinin bulunduğu yerde internetin çekmemesi verdikleri yanıtlar arasındadır. Ayrıca olarak öğrencilerin derse devamlılığını sağlamada yaşanan zorluklar, ders takip sıkıntısı ve öğrenci ile göz teması kurulamaması, ev ortamının ders işlenmesine engel olması, velilerin ders esnasında öğrencinin yanında bulunması verilen cevaplardandır. Bununla birlikte verilen dersler sonucunda sınav yapılmaması ve öğrencilerin sınıf geçme ya da kalma sorunlarının olmaması da öğrencilerin çevrimiçi canlı derslere atılımını azaltmakta ya da ders esnasında dikkatlerini dersi anlatan öğretmenlerine vermemelerine neden olmaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin (örneğin: orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizlik tanısı konmuş, otizmlili öğrenci) ekran başında tutmanın zor olması ve sürenin öğrencinin ailesine rehberlik yaparak geçmesi diğer bir zorluklardandır. Bu bulgulara göre zorluklar öğrenci, veli ve teknik olarak sınıflandırılmakta aynı zamanda dersin işlendiği mekân dersin verimliliğini etkilemektedir.

S6. Çevrimiçi Canlı Derslere Öğrenci Katılımı Nasıldı?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslere katılımının sorulduğu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin; az, düşük, sınırlı, sınıf mevcudunun yarısı, tam katılımın mümkün olmaması gibi cevaplar verdikleri görülmektedir. Verilen cevaplar incelendiğinde genel olarak okulda yapılan yüz yüze eğitime göre uzaktan eğitimde öğrenci katılımının yetersiz olduğu görülmüştür. Sonuç olarak öğretmenlerin çoğunun yanıtına göre yüz yüze eğitime oranla çevrimiçi canlı derslere katılım sınırlı sayıdaydı. Bu bağlamda tüm öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğine aykırı olarak eğitim aldıkları görülmektedir. Her öğrencinin teknik alt yapısının yeterli olmaması, ekonomik durumlarının yetersizliği, canlı derslere karşı ilgilerinin daha az olması, verilen dersler sonucunda sınav yapılmaması ve bu nedenle de öğrencilerin sınıf geçme ya da başarı kaygısı taşımamaları çevrimiçi canlı derslere öğrenci katılımını azaltan etmenlerin başında gelmektedir.

S7. Çevrimiçi Canlı Derslere Öğrenci Katılımını Arttırmak İçin Hangi Yöntemlere Başvuruyordunuz?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslere katılımı arttırmak için hangi yöntemlere başvurduğu sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin; sınıf yoklaması aldıkları, çeşitli ödevler ve ödüller verdikleri, dijital oyun ve etkinliklere derslerinde yer verdikleri, velilerle sürekli iletişim içinde buldukları, öğrencileri güdüleme yöntemini kullandıkları, görsel ve işitsel materyallerden yararlandıkları verilen cevaplar arasındadır. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerin derse devamlılığını engelleyen etmenleri araştırdıkları ve bunlara yönelik çözüm arayışları içinde oldukları görülmektedir. Bunu yaparken de öğretmenlerin okul idaresi, öğrenci ve veli ile iş birliği içerisinde hareket etmeye çalıştıkları görülmüştür. Bu anlamda ayrıca okul rehber öğretmenlerinden de süreç boyunca destek aldıkları görülmüştür.

S8. Çevrimiçi Canlı Ders Sürecinin Ders Kazanımlarınızı öğrenciye iletmede Etkisi Nasıldı?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslerin, ders kazanımlarını öğrenciye iletmede etkisinin sorulduğu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin; derse katılımı aktif olan öğrenciler için verimli iken derse katılımı sınırlı veya devamsızlık yapan öğrenciler için verimsiz olduğu verilen yanıtlar arasındadır. Ek olarak dersin işlenişine uygun olmayan canlı derslerin ise kazanımları öğrenciye iletmede yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere ders veren öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere yönelik kazanımları aktarmada en çok zorlanan öğretmen grubu oldukları görülmüştür. Bazı branş öğretmenlerinin ise dersin alanı gereği kazanımları canlı dersler üzerinden vermenin daha kolay olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitim sürecinde kazanımların aktarılmasında dersin, öğretmenin ve öğrencinin durumlarının etkili olduğu ve farklılık gösterdiği görülmüştür.

S9. Çevrimiçi Canlı Ders Konusunda Kendinizi Nasıl Geliştirdiniz?

Öğretmenlerin, çevrimiçi canlı ders konusunda kendilerini nasıl geliştirdikleri sorusuna verilen yanıtları incelendiğinde. Öğretmenlerin; çevrimiçi canlı ders sürecini daha verimli geçirmek için teknolojik alanda araştırmalar yaparak çeşitli kurs vb. eğitim aldıkları, çevrimiçi canlı ders hazırlık süreciyle ilgili okumalar gerçekleştirerek video izledikleri, dijital platformlarda materyal araştırarak ders içeriklerini zenginleştirdikleri, bilgi, beceri düzeylerini artırmak adına okullarda görev yapan bilişim teknolojileri öğretmenlerinden destek aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin salgın döneminde bir anda karşılına çıkan bu yeni düzene hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmek adına büyük bir çaba harcadıkları verilen yanıtlardan gözlemlenmiştir.

S10. Çevrimiçi Canlı Ders Sürecinin Devam Etmesini İster Miydiniz? Neden?

Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslerin devam etmesini isteyip istemedikleri sorusu sorulduğunda. Verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin; büyük bir kısmının hayır dersin anlatımına uygun olmadığını ifade etmesi, diğer bir kısmının ise sürecin yüz yüze eğitime destekleyici olarak devam etmesini (hibrit eğitim) istedikleri, küçük bir kısmının ise sadece pandemi süresinde devam etmesinin gerekli olduğunu ifade etmesi verilen cevaplar arasındadır. Bu yanıtlar bize gerek uzaktan gerek yüz yüze gerek de hibrit eğitim uygulamalarının tamamının öğretmenlere göre farklılık gösterdiği sonucu ortaya çıkarmıştır.

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Eğitim, insanların devletlerin geleceğe yönelik hedeflerini belirlemeye rehberlik eden ve bireylerin zihinsel olarak gelişim ve değişimlerine neden olan temel bir kavramdır. Eğitimin fırsat ve imkân eşitliği içerisinde verilebilmesi de bu nedenle çok önemlidir. Eğitim artık günümüzde teknolojinin gelişmesiyle sadece okullarla sınırlı değil her zaman ve her yerde ulaşılabilir bir altyapıya dönüştüğü görülmektedir. Yaşanan salgın dönemi de bizlere göstermiştir ki eğitim denilen olgunun sınırı ve sabit bir yerinin olamaması eğitime ulaşmada bizleri yeni arayışlara itmiştir. Salgın dönemiyle beraber uzaktan eğitimin ne kadar önemli ve gerekli olduğu görülmüştür. Dünya ülkelerindeki gibi Türkiye’de de uygulanan uzaktan eğitim sistemi insanlara çeşitli alanlarda öğrenme imkânı sağlamaktadır (Özbay, 2015, s. 392).

Covid-19 salgınının en çok etkilediği unsurların başında gelen eğitim için her ülkede çeşitli çözüm arayışlarına gidilmiş ve bu zorlu sürecin en az zararla atlatılması için çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde de bu alanda yapılan çalışmalar sayesinde çevrimiçi canlı ders uygulamaları süreciyle öğrencilerin eğitimlerine devam etmelerine olanak sağlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının geliştirdiği EBA platformu da öğretmenlerin ve öğrencilerin kolaylıkla ulaşabilecekleri bir dijital öğrenme ortamı haline gelmiş ve burada sunulan zengin ders içerikleriyle bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamada etkin bir rol üstlenmiştir. Bununla beraber çevrimiçi canlı ders sürecinde çeşitli zorluklar da yaşanmıştır (Bozkurt, 2020). Öğretmenlerin ve öğrencilerin teknolojik araç-gereçleri kullanmaya yönelik becerilerinin farklı olması, herkesin aynı teknolojik alt yapıya sahip olmaması, maddi imkânsızlıklar, öğrencilerin ailelerinin tutumları, dijital öğrenme içeriklerindeki materyal eksiklikleri, ev ortamlarının ders işlemeye uygun olmaması gibi etkenler çevrimiçi canlı ders sürecinin verimliliğini ve uygulanabilirliğini etkilemektedir. Öğretmenlerin çevrimiçi canlı derslere yönelik tutumları da yukarıdaki saydığımız etkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ayrıca uzaktan eğitim süreçlerine öğrenci katılımlarının daha düşük olması da çevrimiçi canlı derslerin kazanımlara ulaşmasını etkilemektedir. Çevrimiçi canlı ders sürecinin daha etkili ve verimli olabilmesi için bazı çalışmaların yapılması ve sistemin uygulanmasını sağlayacak yeterli bir teknolojik alt yapının oluşturulması büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü her öğrenci eşit şekilde eğitimden faydalanamamaktadır. Bunu en aza indirmek için uzaktan eğitimin amacına ulaşmasını engelleyen nedenlerin araştırılarak bu engelleri ortadan kaldıracak çözümlerin bulunması ve eğitimin tüm paydaşlarıyla iş birliği içerisinde sürecin yönetilmesi şarttır. Ancak bilinmelidir ki tüm gerekli önlemler alınsa da uzaktan eğitim, hiçbir zaman tam olarak okulda yüz yüze yapılan eğitimin yerini dolduramamaktadır. Okul ikliminin kazandırdıklarının, öğretmen ve öğrenci arasındaki sözsüz iletişimin, okulda öğrenilen örtük öğrenmelerin ve öğrencilerin sosyal gelişiminin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi mümkün görünmemektedir. Uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimle beraber kullanılan bir sisteme dönüştürmek ve böylece iki eğitim uygulamasının avantajlarını kullanarak doğru bir eğitim-öğretim süreci tasarlamak daha uygun bir yaklaşımdır. Yapılan araştırmada da öğretmenlerin genelinen verdiği yanıtlar incelendiğinde de bu sonuç ağır basmaktadır. Tek başına uzaktan eğitimin ya da tek başına yüz yüze eğitimin salgın döneminde kullanılmasının etkili bir yol olacağı düşünülmemektedir.

Yapılan araştırmalar neticesinde öğretmenlerin uzaktan eğitim canlı (online) derslerine yönelik tutumu, cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Ağır (2007), yapmış olduğu araştırmada erkek ve bayan öğretmenlerin canlı (online) eğitime yönelik tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Vatansever Bayraktar ve Gökpinar (2021), yapmış olduğu araştırmada kadın ve erkek sınıf öğretmenlerinin, iş stresi düzeyleri arasında belirgin bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kaplan, Kul, Bektaş ve Armağan (2021), kadın ve erkek velilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarına yönelik yapmış oldukları araştırmada kadın ve erkek velilerin canlı (online) eğitime yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Taşkın ve Aksoy’un (2021) uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşlerine yönelik yaptıkları çalışmada erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre görüşlerinde anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılan araştırma neticesinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim ilkökul canlı (online) derslerine yönelik tutumu medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Vatansever Bayraktar ve Gökpinar (2021), yapmış olduğu araştırmada sınıf öğretmenlerinin medeni durumlarına göre iş stresi düzeylerinin benzer olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kaymaz (2021) yapmış olduğu araştırmada sınıf öğretmenlerinin canlı (online) eğitim yapıldığı süreçlerde kendileri veya ailelerine

yeteri kadar vakit ayıramamaları neticesinde sınıf öğretmenlerinin psikolojik ve sosyolojik anlamda olumsuz yönde etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada; anket çalışmasına katılan öğretmenlerin görev yaptıkları illere bakıldığında, katılımcıların %12,6'sı Afyonkarahisar'da; %12,6'sı Diyarbakır'da; %2,1'i Konya'da; %4,2'si Manisa'da; %63'ü İstanbul'da; %2,1'i Iğdır'da ve %4,2'si Şanlıurfa'da görev yaptığı saptanmış olup; Araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin kadın (%64,6), 17'sinin erkek (%35,4) olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğunu cinsiyeti kadın olan bireylerin oluşturduğu saptanmıştır.

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin mesleki deneyim sürelerine bakıldığında, katılımcıların %60,9'u 1-5 yıl arasında; %32,8'i 6-15 yıl aralığında ve %6,3'ü 16 yıl ve üzeri sürede eğitim verdikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğu 1-5 yıl arasında eğitim veren öğretmenlerden oluşmaktadır.

Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin eğitim durumları lisans, yüksek lisans, doktora olarak kategorilendirilmiş olup bu durumlar arasından seçim yapılması beklenmiştir. Anket çalışmasına katılan öğretmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında, ankete katılım sağlayanların %89,6'sı lisans mezunu olduğunu belirtmiş; ankete katılım sağlayanların %8,3'ü yüksek lisans mezunu olduğunu belirtmiş ve ankete katılım sağlayanların %2,1'i doktora mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre, ankete katılım sağlayanların çoğunluğunu lisans mezunu bireylerin oluşturduğu saptanmıştır.

Araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin kadın (%64,6), 17'sinin erkek (%35,4) olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğunu cinsiyeti kadın olan bireylerin oluşturduğu ayrıca, araştırmaya dâhil olan 48 öğretmenden 31'inin(%64,54) 23-29 yaş Aralığında, 12'sinin (%25,1) 30-40 yaş Aralığında, 5'inin (%10,36) ise 41 yaş ve üzeri yaşa sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre uzaktan eğitimde çevrimiçi canlı ders sürecine katılan öğretmenlerinin tutumlarının araştırıldığı çalışmada katılımcıların yaşlarının sayısı ve oranlarının arasında fark olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş oranlarının birbirine uzak olması da örneklem seçimindeki yaş aralığının geniş alındığını göstermektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda şu öneriler sunulmaktadır:

- Dünyada yaşanan Covid-19 pandemisi sürecinin Türkiye'deki yansımaları göz önüne alındığında tüm öğrencilerin erişebileceği uzaktan eğitim sürecine uygun bir teknolojik alt yapının sağlanması ve öğrenciler için, internet, tablet, bilgisayar gibi cihazların ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından temin edilerek öğrencilerin etkin bir şekilde uzaktan eğitime katılmalarının sağlanması önerilmektedir.
- Öğretmenlerin çevrimiçi canlı ders sürecindeki uzaktan eğitime adapte olabilmeleri için gerekli hizmet içi eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.
- Öğretmenlerin çevrimiçi canlı ders sürecinde faydalanabilmeleri için ders bazlı dijital içeriklerin hazırlanması ve derse karşı öğrenci motivasyonunu arttırmak için eğitsel oyunların hazırlanması önerilmektedir.
- Uzaktan eğitim sürecinin daha etkili hale gelmesi için okul-öğretmen-öğrenci-veli iş birliğini arttıracak etkinliklerin düzenlenmesi önerilmektedir.
- Öğrencilerin derse katılımını etkileyen etmenlerin araştırılması ve öğrenci ile ailesine gerekli rehberlik hizmetinin verilmesi önerilmektedir.
- Uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimin destekleyicisi olarak kullanmalı, tamamen yüz yüze eğitimin yerini alacak bir sistem olarak uzaktan eğitim düşünülmemelidir. Yüz yüze ve uzaktan eğitim birlikte yürütülmelidir.
- Salgın sonrasında öğrencilerin öğrenme eksiklerinin giderilebilmesi için tüm derslere yönelik telafi programlarının hazırlanmasının ve öğrencilerin duygusal ve sosyal kayıplarını gidermek için de psiko-sosyal bir destek programının oluşturulmasının doğru olacağı düşünülmektedir.
- Öğretmen yetiştirme programlarının müfredatlarına çevrimiçi canlı ders sürecinde uzaktan eğitim verme ile ilgili derslerin konulması önerilmektedir (Altun, 2020, s. 144).

KAYNAKÇA

- Ağır, F. (2007). *Özel Okullarda Ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi], Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Aktay S. & Keskin, T. (2016). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) İncelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 27-44.
- Altun, E. (2020). *Eğitmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Pedagojik Yeterliliklerinin Uzaktan Eğitim Ders Videoları Aracılığıyla İncelemesi*. [Yüksek Lisans Tezi], On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 368-397.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü, Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 85-124.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci Ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: *Yeni Normal Ve Yeni Eğitim Paradigması*. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 112-142.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Ve Pedagojik Yansımaları: *Türkiye'de Açık Ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları*. *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 11-53.
- Çok, C. (2021). *Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Özyeterlik Algısı Ve Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Engeller*. Van.
- Deniz, S. (2021). *Öğretmenlere Yönelik Uzaktan Eğitim Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi], Gaziantep Üniversitesi.
- Kaplan, E., Kul, H. H., Bektaş, O. ve Armağan, F. Ö. (2021). Sekizinci sınıf velilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik tutumları: Kayseri ili örneği. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 251-277.
- Kaymaz, A. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde değişen iş yükü ve etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 91-105.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Yayınları.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada Ve Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 376-394.
- Taşkın, G. ve Aksoy, G. (2021). Uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(52), 622-647.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2020). *EBA'da Canlı Sınıfla Eğitim Başlıyor. Covid-19*: <http://www.meb.gov.tr/ebada-canlisinifla-egitim-basliyor/haber/20602/tr>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2021). *Türkiye Güvenli Okulluşma Ve Uzaktan Eğitim (SSDE) Projesi. Yenilik Ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü*: <http://yegitek.meb.gov.tr/www/turkiye-guvenli-okullasma-ve-uzaktan-egitim-ssde-projesi/icerik/3050>
- Ülkü, S. (2018). *İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları*. [Yüksek Lisans Tezi], Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Vatansever Bayraktar, H. ve Gökğınar, İ. (2021). Sınıf Öğretmenleri Ve Eğitim yöneticilerinin iş stresi düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(46), 870-885. DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3018>
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri. *Eğitim ve Bilim* <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5326/1485>.
- Yürek, E. (2021). *Okul Öncesi Eğitimde Uzaktan Eğitimin Uygulanabilirliğine Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Alandaki Akademisyenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Wikipedia (t.y.). *Demografi* <https://tr.wikipedia.org/wiki/Demografi#:~:text=>